

УДК 655.1 (477)

ГЛОБА Т.Л., ЯРЕНКО А.В., ГЕСЕЛЕВА Н.В.
Київський національний університет технологій та дизайну

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ
КНИГОВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ**

***Мета.** Дослідити ринок книговидавничої справи в Україні. Проаналізувати стан та перспективи розвитку. Визначити основні тенденції книжкового ринку, а також проблеми та шляхи забезпечення державної підтримки.*

***Методика.** Дослідження проблем та перспектив розвитку ринку книговидавничої справи за допомогою методів статистичного аналізу.*

***Результати.** Надано статистику діючих елементів книговидавничої справи на ринку України, а також показники діяльності видавництва на вітчизняному ринку. Представлено для огляду статистику попиту на друковані видання та рейтинг основних показників діяльності видавництва.*

***Наукова новизна.** В роботі проведено моніторинг та оцінку показників діяльності ринку книговидавничої справи. Виявлено сучасні тенденції, проведено глибокий аналіз можливих проблем занепаду даної галузі в Україні. Досліджено вклад держави в галузь та запропоновано напрями держпідтримки галузі.*

***Практична значимість.** Виявлено ряд основних проблем, що перешкоджають ефективному розвитку книжкового ринку та шляхи їх вирішення.*

***Ключові слова:** книговидавнича справа, книжковий ринок, держпідтримка книговидання, електронні книги.*

Питання видання книг в Україні дуже тісно взаємопов'язане з проблемою рівня освіти та духовності нації. Інформація, передана за допомогою телебачення або через Інтернет, найчастіше, не структурована і не сприяє системному упорядкуванню знань. Тому книги мають бути невід'ємною частиною культурного виховання нації.

Книжковий ринок України в останні роки не тільки не розвивається, а набуває перманентний стагнаційний характер, все більше втрачаючи роль одного з основних факторів освітнього, культурного, інтелектуального розвитку українського народу. Про це свідчать дослідження, проведені Українською асоціацією видавців та книгорозповсюджувачів.

В Україні існує більше 5500 книговидавництв, але за даними Книжкової палати України - у 2013 році випуском книг займалися тільки 1728 з них. А за визнанням самих видавців, реальних суб'єктів цього ринку в Україні близько 100. За даними Держкомтелерадіо України, в 2013 р в країні працювало 9 704 об'єкта роздрібної торгівлі книжковою продукцією, серед яких налічувалося 1519 книгарень і 8185 книжкових кіосків і прилавків. Враховуючи те, що більшість з них зосереджена у великих містах, в деяких провінційних місцевостях важко говорити про доступність необхідної літератури. Статистику діючих елементів книговидавничої справи на ринку України за 2013 рік можна переглянути на рис.1.

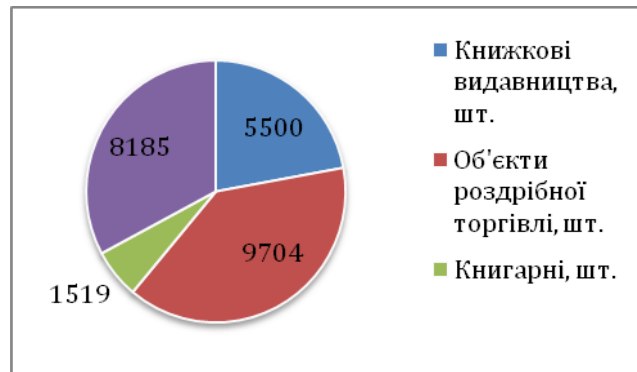

Рис. 1 Статистика діючих елементів книговидавничої справи на ринку України за 2013 рік

Джерело: на основі даних Держкомтелерадіо України [1]

Бізнес книговидавництва України недостатньо вивчений і систематизований. У 2008 році група GFK проводила останнє на даний момент комплексне дослідження ринку. З тих пір ситуація істотно змінилася. Єдиним джерелом інформації залишається Книжкова палата України. Вона не надає дані про прибуток видавництва, зате володіє інформацією щодо випуску в тиражах і кількості найменувань. Згідно з даними Книжкової палати України, за 2013 в нашій країні було видано 69,5 млн.екземплярів книг, 17,2 тис. найменувань книг (рис.2), тобто приблизно по півтори книги на кожного українця (рис.3).

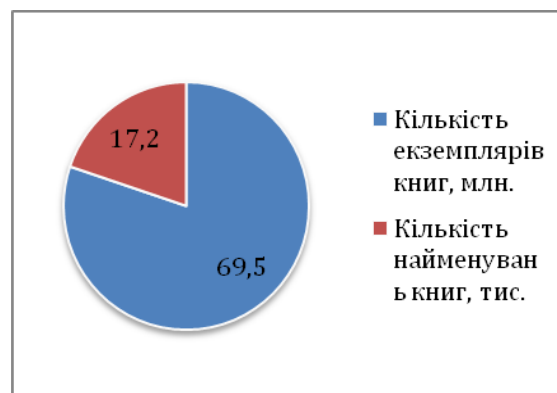

Рис. 2 Показники діяльності видавництва на ринку України

Джерело: на основі даних Книжкової палати України [5]

Ця тенденція кардинально не змінюється роками (напр., в сусідніх країнах Росії та Білорусії цифри значно вищі: 4,6 і 4 відповідно, а в Польщі - 5,3 книги на людину – див. рис. 3). Але навіть якщо дані показники не були б настільки поганими, існують й інші проблеми. Зокрема, наша країна одна з найменш читаючих націй, що стосується друкованих видань, – в рік середньостатистичний українець витрачає на книги близько 30 грн, в той час, як, наприклад, у Німеччині приблизно в 40 разів більше. Також, за даними дослідження, проведеного Research & Branding Group, 50,9% українців констатували, що вони повністю відмовилися від читання.

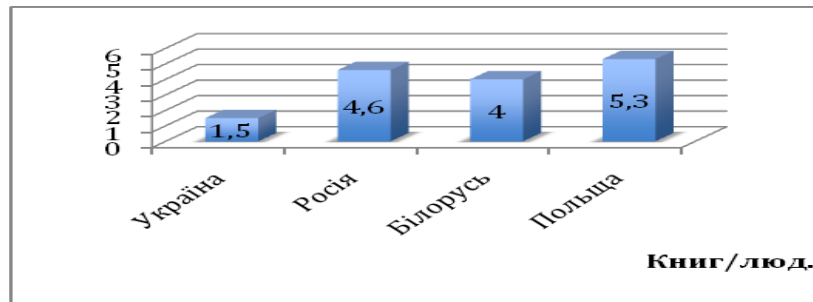

Рис.3 Статистика попиту на друковані видання

Джерело: на основі дослідження Research & Branding Group [3]

У такій ситуації дуже гостро стоїть питання реального обсягу ринку. За приблизною оцінкою за рік українські книговидавці виробляють продукції на 3-5 млрд гривень. Також величезна частина книжкової продукції реалізується в Україні нелегально. На торгові майданчики тіньового сектора (такі як «Петрівка», Київ) припадає до 70% книгопродаж.

Імпорт, який домінує на книжковому ринку, завозиться переважно з РФ. Частка українських видавництв на внутрішньому ринку дуже мала, і в 2013 році становила, за різними оцінками, трохи більше 10%. Вітчизняні видавництва домінують тільки в сегменті книг для дітей, де їх частка сягає близько 80%. Останнім часом гостро постало питання піратства в Україні і проблем у захисті авторських прав.

Рейтинг найбільших видавництв України, які більшу частину своєї виручки отримують від комерційного випуску та реалізації книг можна переглянути в табл.1. У рейтинг не увійшли державні видавництва, що працюють виключно з держзамовленням, і некомерційні видавництва. Великі українські видавці, як правило, друкують книги державною мовою і намагаються по максимуму працювати з дитячою літературою. Винятки з цих правил становлять тільки ті, хто має або чітку спеціалізацію, або працює з масовою літературою.

Таблиця 1

**Рейтинг основних показників діяльності видавництв за підсумками
 2013 року**

№ п/п	Видавництво	Тираж (тис.)	Кількість найменувань
1.	Харків: Кн. клуб «Клуб сімейного дозуга»	14564,6	1196
2.	Харків: «Ранок»	3021,8	818
3.	Донецьк: «БАО»	1486	374
4.	Харків: «Фолио»	1220,2	613
5.	Тернопіль: Редакція газети «Підручники і посібники»	1052,6	363
6.	Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан»	919,4	367
7.	Київ: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»	300	69
8.	Київ: «Країна мрій»	208	67
9.	Київ: «Махаон-Україна»	177,7	70
10.	Львів: «Піраміда»	78	27

Джерело: на основі даних Книжкової палати України [5]

На жаль, український виробник книг не в змозі збільшити власний обсяг друкованих видань без підтримки з боку держави. Влада в свою чергу відреагувала програмою держпідтримки книговидавництва. На її підставі мають здійснитися наступні кроки назустріч книжковому бізнесу України:

- запобігти монополізації на ринку, яка нині відчувається досить гостро;
- продовжити до 2019 року пільгове оподаткування видавців;
- надати держпідтримку видавцям, друкуючим літературу українською мовою, зокрема – видача здешевлених кредитів;
- активно зайнятися боротьбою з піратством в Україні;
- розповсюдити соціальну рекламу, що популяризує читання і сприяє підвищенню уваги до національної книжкової продукції.

Зокрема, державна влада повинна популяризувати літературу для читання і збільшити фінансування бібліотек. Для того, щоб допомогти видавцям, державі, в першу чергу, необхідно організувати підтримку бібліотек. Це дозволить видавцям направляти туди частину тиражу і таким чином менше ризикувати частиною випущених книг. Це різко підніме кількість видаваних книг, а отже – миттєво змінить собівартість виробництва, що в свою чергу вплине на роздрібні ціни.

У контексті активного розвитку технологій, які наполегливо витісняють звичні для нас реалії, варто задуматися про книговидавничу справу. Серед маси гаджетів своє місце знайшли електронні книги. За минулий рік українці придбали близько 200 тис. електронних книг. За підсумками 2013 показник збільшився, виходячи з популяризації портативних читалок і зниження їх вартості.

Поки залишаються сегменти ринку, які цілком можуть конкурувати з електронним засиллям. Звичайно, якщо мається на увазі “легка” література, її активніше “поглинають” саме з читалок, але любителі серйозної літератури, зокрема наукової та класичної художньої, залишаються вірними паперовому варіанту книг. Тим більше, як стверджують аналітики з Pew Research Center, близько 90% тих, хто регулярно використовують електронні книги, продовжують читати і друковані видання. Це ще один доказ того, що зазначені два літературних формати мають різне призначення. Також не варто забувати про дитячу літературу з яскравими картинками, різноманітними ефектами і техніками друку. Поки до нас дійдуть інтерактивні західні розробки, тільки там ще набираючі обороти, в цьому сегменті ринку буде триматися попит.

Висновки. Проблеми книговидавничого бізнесу в Україні багатьма способами перекривають кисень гравцям ринку, їх рішення - поки тільки в планах, а електронні книги впевнено наступають на п'яти друкованим аналогам. Тому стимулюючий розвиток галузі, за такої ситуації, назвати складно. Хто вже увійшов на ринок - намагається триматися на плаву, новим же гравцям - доведеться несолодко. А ось відповідь на питання, куди рухається видавничий бізнес, - навряд чи може порадувати кого-небудь.

Список використаних джерел

1. Сайт Держаного комітету телебачення і радіомовлення України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comin.kmu.gov.ua>.
2. Сайт Американського мозкового центру у Вашингтоні Pew Research Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pewresearch.org>.
3. Сайт групи компаній в галузі досліджень ринку і рекламної діяльності Research & Branding Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rb.com.ua/rus/>.
4. Сайт лідера ринку маркетингових досліджень в Україні GFK [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gfk.com/ua/Pages/default.aspx>.
5. Сайт Книжкової палати України ім. Івана Федорова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrbook.net/vydav_dil.html.

References

1. Sait Derzhanoho komitetu telebachennya i radiomovlennya Ukraini [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://comin.kmu.gov.ua>.
2. Sait Amerikans'koho mozkovoho tsentru u Vashingtoni Pew Research Center [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.pewresearch.org>.
3. Sait hrupy kompaniy v haluzi doslidzhen' rinku i reklamnoi diyal'nosti Research & Branding Group [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://rb.com.ua/rus/>.
4. Sait lidera rinku marketinhovikh doslidzhen' v Ukraini GFK [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.gfk.com/ua/Pages/default.aspx>.
5. Sait Knizhkovoi palaty Ukraini im. Ivana Fedorova [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.ukrbook.net/vydav_dil.html.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА КНИГОИЗДАТЕЛЬСКОГО ДЕЛА В УКРАИНЕ

ГЛОБА Т.Л., ЯРЕНКО А.В., ГЕСЕЛЕВА Н.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Исследовать рынок книгоиздательского дела в Украине. Проанализировать состояние и перспективы его развития. Определить основные тенденции книжного рынка, а также проблемы и пути обеспечения государственной поддержки.

Методика. Исследование проблем и перспектив развития рынка книгоиздательского дела с помощью методов статистического анализа.

Результаты. Предоставлено статистику действующих элементов книгоиздательского дела на рынке Украины, а также показатели деятельности издательств на отечественном рынке. Представлены для осмотра статистику спроса на печатные издания и рейтинг основных показателей деятельности издательств.

Научная новизна. В работе проведен мониторинг и оценка показателей деятельности рынка книгоиздательского дела. Выявлены современные тенденции, проведен глубокий анализ возможных проблем упадка данной отрасли в Украине. Исследовано вклад государства в отрасль и предложены направления господдержки отрасли.

Практическая значимость. Выявлен ряд основных проблем, препятствующих эффективному развитию книжного рынка и пути их решения.

Ключевые слова: *книгоиздательское дело, книжный рынок, господдержка книгоиздания, электронные книги.*

MARKET PERSPECTIVES OF BOOK PUBLISHING BUSINESS IN UKRAINE

GLOBAL T., YARENKO A., GESELEVA N.

Kiev national university of technologies and design

Purpose. Research the market of book publishing business in Ukraine. To do an analysis of the status and prospects of its development. Identify key trends in the book market, and also the challenges and ways to ensure state support.

Methodology. Study of the problems and prospects of development of the book publishing market with the help of statistical analysis.

Findings. There are the statistics of existing elements of book publishing business in Ukraine and publisher`s activity indicators in the domestic market in this work. Statistics are presented for inspection of demand for print publications and rating of publishing`s basic indicators of activity.

Originality. The work is carried out monitoring and evaluation of indicators of activity book publishing market. Identified current trends, deep analysis of possible problems of decline in this sector in Ukraine. Investigated the contributions of the state in industry and proposed the ways of forward state support.

Practical value. Identified a number of the major problems that prevent the effective development of the book market and ways of solving them.

Keywords: *book publishing business, book market, state support of book publishing, e-books.*